

РЕГУЛИРАНЕ И ОДИТ НА ЮРИДИЧЕСКИТЕ ЛИЦА С НЕСТОПАНСКА ЦЕЛ

Биляна Драмлийска¹

Финансов анализатор в IBM България

Ключови думи:

*Юридически лица
с нестопанска
цел
Одит
Регулиране*

Резюме

Липсата на стабилна система за регулация на неправителствения сектор води до необходимостта от създаване на законово изискване за отчетност и прозрачност на юридическите лица с нестопанска цел. Настоящата статия разглежда практиката в страни със силно развит трети сектор, за да бъдат изведени препоръки за неговото усъвършенстване в България.

През последните две години все повече се повдига въпросът за одита и регулацията на юридическите лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ). Провеждат се дискусии, организират се кръгли маси и се формулират предложения за промени както в Закона за независимия финансов одит (ЗНФО) и Закона за счетоводството, така и в Счетоводен стандарт 9 *Представяне на финансови отчети на предприятията с нестопанска дейност*². Въпреки това България е едва в началото на процеса на усъвършенстване на законодателството си по отношение на неправителствения сектор. Конкретни действия все още не са предприети, което налага да се разгледат примери от практиката на държави със силно развит трети сектор като САЩ, Англия и Канада, за да се направят изводи за подобрения в тази област в България.

Към момента в България официално са регистрирани **46 828 неправителствени организации (НПО)**, от които 6 110 фондации, 33 106 сдружения, 317 политически организации, 2 126 религиозни институции и местни поделения, 743 религиозни организации, 164 синдикални организации, 28 адвокатски колегии, 106 взаимоспомагателни каси, 1 нотариална камара, 76 колегии на лекари и стоматолози, 4 017 читалища и 34 други НПО.³ Въпреки техния огромен брой и факта, че боравят и управляват **средства, предназначени за обществото**, все още не съществува законово изискване за **публичност** на този вид организации.

Липсата на задълбочени изследвания в сферата на регулирането и одита на юридическите лица с нестопанска цел прави темата изключително актуална.

¹ Биляна Драмлийска е класирана на второ място в първото издание на Конкурса „Млад одитор“ през 2012 г. Има опит във финансов отдел на неправителствена организация.

² Обн., ДВ, бр. 30 от 07.04.2005 г., изм., ДВ, бр. 86 от 26.10.2007 г.

³ База данни „Лакорда“: <http://web.lakorda.com/lakorda/>.

През 2013 г. се появяват публикации във връзка с обсъждането на одита на неправителствения сектор. В своята статия „Предложения за промени в нормативната база за политическите партии“ Емил Евлогиев описва подробно предложенията, обсъждани на проведената на 18.12.2012 г. кръгла маса в Института на дипломираните експерт-счетоводители.⁴ По време на дискусиата се формулират 3 основни предложения, а именно „политическите партии да бъдат обявени за предприятия, извършващи дейност от обществен интерес с всички последици от това“, да се създаде в Закона за счетоводството нова алинея в член 22б, която с едно изречение да казва, че ЮЛНЦ прилагат Счетоводен стандарт 9 и да се преработи съществуващия Счетоводен стандарт 9.⁵

Ако вземем за пример законодателството в страни като САЩ, Англия и Уелс и Канада, нареждащи се в топ 20 по Брутен вътрешен продукт в света, ще установим, че съществува силна регулация по отношение на юридическите лица с нестопанска цел. Това дава основание да бъдат разгледани именно тези държави като източник на добри практики в тази област.

През 1984 г. правителството на САЩ приема **Single Audit Act**, гарантирайки с това, че неправителствените организации, получаващи федерални средства, ще ги използват и разходват в съответствие с изискванията на федералните институции за финансиране. През 1985 г. Офисът по мениджмънт и бюджет (*Office of Management and Budget – OMB*) издава OMB Circular A-128 (*“Audits of State and Local Governments”*), който служи за разяснение как да се прилага Single Audit.⁶ По-късно, през 1990 г. е приет OMB Circular A-133 (*“Audits of Institutions of Higher Education and Other Non-Profit Organizations”*), с който A-128 е отменен.⁷ С влизането в сила на A-133 всички щати, местни управления, неправителствени организации и институции, получаващи федерални средства от правителството на САЩ, попадат в обхвата на Single Audit.

Федералното правителство предоставя финансиране на стойност над 400 млрд. долара годишно под формата на дарения с цел подпомагане на обществото в сферата на образованието, здравеопазването, обществената сигурност, благосъстоянието и много други. Но за да получат финансиране, получателите му трябва да спазват приложимите федерални и щатски закони, както и специфични такива, свързани с конкретна програма.⁸

Целта на Single Audit Act е да се насърчи доброто управление на държавните средства от неправителствените организации, да бъдат унифицирани насоките за одит и да се намали тежестта върху правителството и ЮЛНЦ чрез промотиране на ефективно и ефикасно използване на одитните средства.

⁴ Евлогиев, Е. Предложения за промени в нормативната база за политическите партии. София, списание Български законник, бр. 4/2013 г.

⁵ Пак там.

⁶ The Hauser Center for Nonprofit Organizations, The Single Audit Act: How Compliant Are Nonprofit Organizations: http://www.hks.harvard.edu/var/ezp_site/storage/fckeditor/file/pdfs/centersprograms/centers/hauser/publications/working_papers/workingpaper_16.pdf.

⁷ Ibid.

⁸ Office of Management and Budget: http://www.whitehouse.gov/omb/financial_fin_single_audit.

Всички юридически лица с нестопанска цел, които отговарят на определени изисквания, подлежат на одит. Изискването за одит влиза в сила, когато неправителствените организации получат финансиране от една или повече федерални институции и когато това финансиране превишава определени суми за една година.

В обхвата на одита влизат преглед на финансовите отчети, федералните транзакции и разходи, управлението на дейността, системите за вътрешен контрол и федералното финансиране, получено за периода (обикновено една година).

В обхвата на Single audit влизат всички финансови операции на организацията, гарантирайки, че:

- финансовите отчети отразяват честно и справедливо финансовото състояние на ЮЛНЦ;
- организацията има адекватна система за вътрешен контрол;
- организацията спазва всички специални разпоредби/законови, приложими за конкретния тип финансиране, което е обект на одит.⁹

Офисът по мениджмънт и бюджет счита одит А-133 за много по-детайлен и обстоен, за разлика от обичайния независим одит.¹⁰ Налице са специфични процедури за разходите, които да осигурят сигурност, че федералните средства са използвани, документирани и отчетени правилно във финансовите отчети.

Националният съвет на неправителствените организации издава ръководство за одит на НПО, за да осигури инструменти, които организацията с идеална цел да ползват, за да правят информиран избор по отношение на независимия финансов одит.¹¹ Тъй като има разлики в законите, които регулират ЮЛНЦ в отделните щати, ръководството включва таблица, в която е посочено дали има изискване за одит в съответния щат и при какви условия.¹²

Юридическите лица с нестопанска цел задължително подлежат на одит, когато:¹³

- федерални, щатски и местни институции изискват копие от одитиран финансов отчет;
- организацията разходва 500 000 долара или повече от федералните фондове за една година, тя е обект на специфични изисквания за одит (очаква се този лимит да бъде увеличен на 750 000 долара през 2015 г.);
- в договор за услуги в полза на обществото (с щатски или местни институции) има изискване за провеждане на одит;

⁹ National Council of Non-Profits: <http://www.councilofnonprofits.org/nonprofit-audit-guide/federal-law-audit-requirements>.

¹⁰ Office of Management and Budget: http://www.whitehouse.gov/omb/financial_fin_single_audit.

¹¹ National Council of Non-Profits: <http://www.councilofnonprofits.org/nonprofit-audit-guide>.

¹² National Council of Non-Profits, Federal law audit requirements: <http://www.councilofnonprofits.org/nonprofit-audit-guide/federal-law-audit-requirements>.

¹³ Пак там.

- в даден щат съществува законово изискване при регистрацията на ЮЛНЦ за благотворителна дейност (набиране на средства) да бъде представен заверен от одитор финансов отчет;
- частни фондации изискват от неправителствените организации копие от последния заверен финансов отчет във връзка с подаването на проектно предложение;
- банките изискват от ЮЛНЦ (като условие да отпуснат заем) заверен от одитор финансов отчет.

В случаите, в които организацията с идеална цел е малка и няма възможност да заплати одит, съществува възможност да се използва по-евтин вариант за оценка на финансовото състояние, а именно **преглед**.

Регулацията при ЮЛНЦ е различна за всеки щат в САЩ. Задължението да се предоставя одиторски доклад е само едно от множеството изисквания във връзка с регистрацията за благотворителни каузи. В тридесет и девет щата е задължително ЮЛНЦ да са официално регистрирани в държавния регистър, за да могат да участват в набирането на средства. В двадесет и шест щата има законово изискване за одит на ЮЛНЦ при определени условия, зависещи от приходите или сумата на полученото финансиране. Прагът за одит в щатите варира от 200 000 до 2 000 000 долара, като съществуват и изисквания за ЮЛНЦ с приходи под прага.¹⁴ В двадесет и четири щата ЮЛНЦ са задължени да предоставят одитиран финансов отчет в случаите, в които подновяват регистрацията си за благотворителност.¹⁵

Добър пример от световната практика е Комисията по благотворителност в Англия и Уелс, която е независим държавен регулатор на благотворителните организации. Тя има както регулаторна роля, така и консултантска такава, тъй като дава съвети и насоки на неправителствените организации. Законоустановените цели и стратегически резултати на Комисията са:

- да увеличи общественото доверие в благотворителните организации;
- да повиши осведомеността и разбирането за начина на действие на изискването за обществена полза;
- да насърчава спазването от страна на благотворителните настоятелства на законовите им задължения при упражняването на контрол и управлението на администрацията;
- да насърчи ефективното използване на безвъзмездно предоставените средства;
- да подобри отчетността на благотворителните организации пред донорите, бенефициентите и широката общественост.¹⁶

¹⁴ National Council of Non-Profits. State law nonprofit audit requirements: <http://www.councilofnonprofits.org/nonprofit-audit-guide/state-law-audit-requirements>.

¹⁵ Повече детайли за изискванията в отделните щати: National Council of Non-Profits. State law nonprofit audit requirements: <http://www.councilofnonprofits.org/nonprofit-audit-guide/state-law-audit-requirements>.

¹⁶ Сайт на Комисията по благотворителност: <http://www.charitycommission.gov.uk>.

В цяла Великобритания има около 865 000 неправителствени организации,¹⁷ 189 000 от които са регистрираните благотворителни организации в Англия и Уелс,¹⁸ и приблизително 100 000 повече са благотворителните организации, които са обект на различна степен на надзор.¹⁹ Някои от другите видове неправителствени организации се регулират от други правителствени агенции.²⁰

Неправителственият сектор в Англия и Уелс е изключително добре установен, голям, разнообразен, ефективен, с отлична репутация в страната и чужбина. Регистрираните благотворителни организации имат общ доход над 56 млрд. евро (45 млрд. паунда) и над 600 000 души платен персонал.²¹

Като цяло благотворителните организации имат свобода на действие, която им носи и значителни отговорности. На първо място, регистрацията при Комисията е задължителна за благотворителните организации с доход, превишаващ прага от 6 200 евро (5 000 паунда). На практика регистрацията е само потвърждение на статуса на организацията, без да ѝ осигурява облекчен режим.²² Въпреки това много организации с доход под прага избират да се регистрират по собствено желание поради повишеното доверие в регистрираните юридически лица.

Пред благотворителните фондации в Англия и Уелс стои задължението за прозрачност и отчетност към донори, бенефициенти и обществото. Те трябва да публикуват годишни доклади и отчети, които да бъдат налични при поискване. Организацията с доход над 12 500 евро (10 000 паунда) трябва да предоставят на Комисията отчет за годишната възвращаемост. Годишни доклади и отчети трябва да бъдат съставени в съответствие със SORP:²³

- при доход под **125 000 евро (100 000 паунда)** – *опростен доклад*;
- при доход между **125 000 и 623 000 евро (100 000 и 500 000 паунда)** – *независим преглед*;
- при доход над **623 000 евро (500 000 паунда)** или при общо активи над **3 500 000 евро (2 800 000 паунда)** и доход над **125 000 евро (100 000 паунда)** – *независим одит*.²⁴

Комисията по благотворителност има разузнавателна функция, изразяваща се в идентифицирането и адресирането на лошо управление или сериозни нарушения. Тя притежава правомощия да получава информация, да замразява банкови сметки, да отстранява ръководители и собственици и др. Фокусът върху

¹⁷ The UK Civil Society Almanac 2008: <http://data.ncvo.org.uk/>.

¹⁸ Report of the Charity Commission for England and Wales for the year ending 31 March 2008 available at <http://www.charitycommission.gov.uk/Library>.

¹⁹ Благотворителни организации с приход под 5000 паунда не са задължени да се регистрират.

²⁰ Други видове НПО са сдружения, взаимоспомагателни дружества, профсъюзи, асоциации, университети, неформални сдружения и др.

²¹ Report of the Charity Commission for England and Wales for the year ending 31 March 2008.

²² Въпреки това всички благотворителни организации подлежат да определени данъчни облекчения.

²³ Препоръчителни практики при счетоводство на благотворителни организации.

²⁴ Charity Commission: <http://www.charitycommission.gov.uk/detailed-guidance/money-and-accounts/charity-reporting-and-accounting-the-essentials-2009-cc15b/sorp-charity-accounts-and-reports-what-you-need-to-know/>.

мониторинга (*monitoring*), съответствието (*compliance*) и регулацията (*regulation*) трябва да бъде разглеждан в по-широк аспект. Рисково-базираният подход на Комисията и акцентът върху осигуряването на подкрепа и наставления всъщност спомагат промотирането на добри практики и гарантират, че благотворителните организации ще оперират в съответствие със законовите си задължения, като така те самите повишават ефективността си и разширяват обхвата на въздействието си.

Законодателството на Канада в сферата на одита на ЮЛНЦ също заслужава внимание. Законът, уреждащ регулирането на неправителствените организации, е Not-for-profit Corporations Act – *NFP Act*²⁵, в който ЮЛНЦ се наричат „soliciting corporations“²⁶. Една организация се счита за „soliciting“ (от „solicit“ – прося, моля, изпросвам, измолвам)²⁷, когато е получила повече от 10 000 долара приходи от публични източници в рамките на една финансова година. Тези публични източници включват дарения от асоциации, субсидии от правителството и финансиране от други корпорации, които също получават приходи от публични източници. За да бъдем по-точни, една корпорация е soliciting, когато получава приходи, надхвърлящи 10 000 долара под формата на:

1. Дарения или наследство (на пари или друго имущество), поискани от всеки човек, които не е:
 - член, директор, ръководител или служител в корпорацията по време на искането;
 - съпруг на лицето, посочено в 1.1. или физическо лице, което живее на съпружески начела с този човек, като така съжителстват за период от най-малко една година;
 - дете, родител, брат, сестра, баба или дядо, чичо, леля, племенник или племенница на лицето, посочено в 1.1. или на другия съпруг или лицето, посочено в 1.2;
2. Безвъзмездна или подобна финансова помощ, получена от федералното правителство или провинциално или общинско управление или агенция на такова правителство;
3. Дарения или наследство (на пари или друго имущество) от една корпорация или друго лице, което има, по време на определения срок, доходи в повече от предписаното количество под формата на дарения или наследство, посочени в параграф 1 или безвъзмездни помощи или подобна финансова помощ, посочени в точка 2.²⁸

Съгласно законите в Канада от изключително значение е този вид организации да бъдат идентифицирани, тъй като получават публични средства и

²⁵ Поради липса на точен превод от английски понятието е оставено в оригинал, за да дава точна представа какъв закон е „Not-for profit Corporations Act“.

²⁶ Поради липса на точен превод от английски понятието е оставено в оригинал, за да дава точна представа какъв тип организации са „soliciting corporations“.

²⁷ Онлайн английско-български речник. http://www.euroidict.com/bulgarian_properties.html.

²⁸ Canada Not-for-profit Corporations Act, 2006. <http://laws.justice.gc.ca/eng/acts/c-7.75/>.

следва да отговарят на определени допълнителни изисквания, за да се гарантира прозрачност и отчетност на доходите им:

- да имат минимум трима директори, поне двама от които да не са ръководители или служители на организацията или нейните клонове;
- да спазват изискванията за одитори и за финансов преглед, отнасящи се до неправителствените организации;
- да предоставят финансовите отчети и доклади на одиторите, ако има такива, на директора;
- да включат условие в своя устав, че всяко имущество след ликвидация на организацията се раздава на квалифицирани реципиенти съгласно закон за данъците върху доходите;
- да няма сключено писмено споразумение между членовете на организацията, което ограничава изцяло или частично правомощията на директорите да управляват дейностите и делата на организацията (unanimous members agreement).

В таблица 1 са представени основните разлики при двата вида организации в Канада и съответно какви са изискванията за контрол над тяхната дейност.

Таблица 1. Основни разлики между двата типа организации в Канада²⁹

Основни разлики		
	Soliciting Corporation	Non-soliciting Corporation
Брой директори	Минимум трима директори, поне двама от които да не са ръководители или служители.	Поне един.
Финансов одит/преглед	- Под \$50,000 годишни приходи, стандартно – ангажимент за преглед; - Между \$50,000 и \$250,000 годишни приходи, стандартно – одит, възможност за преглед; - Над \$250,000 годишни приходи, задължително – одит.	- Под \$1,000,000 годишни приходи, стандартно – ангажимент за преглед; - Над \$1,000,000 годишни приходи, задължително – одит.

²⁹ Requirements for Soliciting Corporations under the Canada Not-for-profit Corporations Act (NFP Act). <https://www.ic.gc.ca/eic/site/cd-dgc.nsf/eng/cs05011.html>.

Подаване на финансов отчет към Corporations Canada	Да.	Не.
Ограничения - имущество след ликвидация	Да – квалифицирани реципиенти съгласно Закон за данъците върху доходите.	Няма ограничения.
Договор между членовете на организацията, което ограничава изцяло или частично правомощията на директорите	Не, не е позволено.	Да, позволено е.

От изложеното дотук можем да направим извод, че регулацията на юридическите лица с нестопанска цел в САЩ, Англия и Уелс и Канада е добре уредена в законодателната система. Ефективното регулиране на неправителствените организации в тези държави води до икономически просперитет и допринася за силно развит трети сектор. За разлика от тях, при регулирането на ЮЛНЦ в България съществуват множество пропуски. Това налага преразглеждането и усъвършенстването на българското законодателство в тази област, като се използва опитът на горепосочените страни.

Съгласно Закона за счетоводството в България (чл. 38, ал. 2) „на независим финансов одит от регистрирани одитори подлежат годишните финансови отчети на юридическите лица с нестопанска цел, определени за осъществяване на общественополезна дейност и вписани в Централния регистър при Министерството на правосъдието, когато за текущата година превишават един от следните критерии:

- балансова стойност на активите към 31 декември – 1 млн. лв;
- размер на приходите от стопанска и нестопанска дейност за текущата година – 2 млн. лв;
- обща сума на получените през текущата година финансираня и неусвоени към 31 декември на текущата година финансираня, получени през предходни отчетни периоди – 1 млн. лв.³⁰

От гореизложеното става ясно, че ЮЛНЦ, регистрирани в частна полза, не подлежат на задължителен законов одит. Освен това не всички юридически лица, предназначени за общественополезна дейност и вписани в Централния регистър на Министерството на правосъдието, подлежат на задължителен одит. Само онези, които през предходната година превишават само един от посочените критерии. Това означава, че новосъздадените организации не

³⁰ Закон за счетоводството, обн., ДВ, бр. 98 от 16 ноември 2001 г., посл. доп., ДВ, бр. 100 от 19 ноември 2013 г.

подлежат на задължителен законов одит, тъй като за тях няма предходна година. В случая е интересно, че дадено предприятие с нестопанска цел, учредено за извършване на дейност за обща полза, може да има активи на стойност под 1 млн. лева и общ размер на приходите за предходната година под 2 млн. лева, но това още не означава, че предприятието не подлежи на законов одит.³¹ Оборотите по счетоводните сметки за приходите от финансираня трябва да бъдат проверени и ако има неусвоени финансираня (независимо от това дали са под условия или без условия), надвишаващи сумата от 1 млн. лева, предприятието подлежи на законов одит от независим одитор.³²

Юридическите лица с нестопанска цел, които са задължени да прилагат Международните стандарти за финансово отчитане/Международните счетоводни стандарти (МСФО/МСС) като счетоводна база (на основание на чл. 22а от Закона за счетоводството), прилагат тези стандарти на общо основание при годишното си приключване и при съставяне на годишните си финансови отчети.³³

В чл. 22б от Закона за счетоводството е посочена група юридически лица с нестопанска цел, които имат право да прилагат Национални стандарти за финансови отчети за малки и средни предприятия (НСФОМСП).³⁴

През 2001 г. заедно със Закона за юридическите лица с нестопанска цел (ЗЮЛНЦ) е създаден и Централният регистър към Министерството на правосъдието, чиято идея е да представлява централизиран орган за регистрация, контрол и координация със задачата да наложи по-високи стандарти на отчетност и прозрачност при ЮЛНЦ, които от своя страна получават в замяна допълнително финансиране и данъчни облекчения от държавата.³⁵

Развитието и усъвършенстването на системата отнема много време. Идентифицирани са някои слабости, които довеждат до промени, най-значимите от които се случват през 2006 г. След направено изследване с над 200 организации са набелязани редица ключови проблеми:

- липса на срок за регистрация в регистъра, след като дадена организация официално е обявена за обществена полза;
- липса на разпоредби за санкции в случаите, когато ЮЛНЦ не представят годишен доклад пред централния регистър;
- липса на (или оскъдна) публично достъпна финансова информация.

Целта на промените през 2006 г. е да се подобри работата на Централния регистър с неправителствените организации, да се изяснят изискванията към информацията, която организациите включват в годишните си отчети, да се

³¹ Златков, И. Особенности във формата и съдържанието на специфичните съставни части на периодичните финансови отчети на предприятията с нестопанска цел, София, списание Финанси и право, бр. 8/2009.

³² Пак там.

³³ Закон за счетоводството, обн., ДВ, бр. 98 от 16 ноември 2001 г., посл. доп., ДВ, бр. 100 от 19 ноември 2013 г.

³⁴ Пак там.

³⁵ Електронна база данни на Централния регистър: <http://ngo.mjs.bg/search.aspx>.

упълномощи Регистъра да дерегистрира предприятия, които не са представили годишни отчети две поредни години и да се подсили неговата роля по отношение споделянето на информация между различните държавни институции.

ЮЛНЦ трябва да се регистрират в Регистъра до 2 месеца след регистрацията в Окръжния съд. Към момента Централният регистър поддържа електронна база данни на всички регистрирани ЮЛНЦ (в обществена полза), като достъпът е напълно безплатен. Всяка организация предоставя допълнителна информация, в т.ч. управление, структура, цели, вътрешни правила и т.н. Информацията е публично достъпна и всички заинтересовани страни могат да я прегледат онлайн. Годишният доклад и финансовият отчет трябва да бъдат предоставени, за да може да се осъществява мониторинг върху дейността на нестопанските предприятия с обществена полза.³⁶

Централният регистър изпълнява ролята на координатор за информацията, споделяна между различните държавни институции. Ако възникне съмнение за нарушение на закона, Министерството на правосъдието е задължено да информира съответните държавни органи, за да бъдат предприети действия.

На пръв поглед Централният регистър за юридическите лица с нестопанска цел (в обществена полза) е добре планирана система, за която се предполага, че осигурява прозрачност и отчетност. Ако разгледаме тази система в дълбочина, правят впечатление някои основни моменти, които могат да бъдат определени като пропуски в българското законодателство.

От 46 828 официално регистрирани юридически лица с нестопанска цел едва 11 683 са обект на мониторинга на Централния регистър, т.е. само регистрираните в обществена полза. Една голяма част от ЮЛНЦ не попадат в обхвата на мониторинга на Централния регистър.

Проблем представляват и праговете в Закона за счетоводството, които изключват една голяма част от юридическите лица с нестопанска цел от обсега на одита. Видно е, че критериите (респективно праговете) за провеждане на независим одит или преглед на юридическите лица с нестопанска цел в САЩ, Англия и Уелс и Канада са далеч по-ниски. Това поставя въпроса за необходимостта от преразглеждане на настоящите критерии и въвеждане на промени по отношение регулацията на ЮЛНЦ.

Едни от най-ключовите организации не са част от регулирането на Централния регистър, а именно политическите партии и вероизповеданията. Имайки предвид спецификата на този тип ЮЛНЦ (не по смисъла на ЗЮЛНЦ), е от изключително голямо значение да се предприемат мерки за повишаване нивото на информираност, прозрачност и отчетност. Това може да се осъществи чрез задължителното провеждане на независим финансов одит. Към момента политическите партии са обект на одит на Сметната палата.

Необходимостта от *регулиране и одит на юридическите лица с нестопанска цел в България* се обяснява с факта, че при наличието на засилен контрол се повишават качеството на *отчетността* и нивото на *прозрачност*.

³⁶ Пак там.

Това води до осигуряване на **надеждна информация**, която да послужи като основа в процеса на вземане на решение. Когато има налице **надеждност на информацията, доверието** в организацията се повишава незименно. В такива ситуации **потенциалните донори** са склонни да отпускат **финансиране**, което е ключово за **доброто функциониране на третия сектор в България**.

Българското законодателство позволява на много неправителствени организации да упражняват дейността си, без да се търси отчетност и прозрачност при разходването на средствата, с които те разполагат. Очевидно е, че съществува необходимост от регулиране на юридическите лица с нестопанска цел, но остава отворен въпросът какви да бъдат инструментите, с които да се осъществи то и в каква посока да се измени законодателството. В тази връзка може да се потърсят решения в практиката на разглежданите по-горе държави – САЩ, Англия и Уелс и Канада, и да бъдат предприети действия към подобряване регулацията на неправителствения сектор в България, за да се гарантира неговата прозрачност, отчетност и ефикасност.

Библиографска справка:

1. Електронна база данни на Централния регистър към Министерството на правосъдието: <http://ngo.mjs.bg/search.aspx>
2. Закон за вероизповеданията, обн., ДВ, бр. 120 от 29 декември 2002 г., посл. изм., ДВ, бр. 68 от 2 август 2013 г.
3. Закон за народните читалища, обн., ДВ, бр. 89 от 22 октомври 1996 г., посл. изм., ДВ, бр. 68 от 2 август 2013 г.
4. Закон за независимия финансов одит, обн., ДВ, бр. 101 от 23 ноември 2001 г., посл. изм., ДВ, бр. 15 от 15 февруари 2013 г.
5. Закон за политическите партии, обн., ДВ, бр. 28 от 1 април 2005 г., посл. изм. ДВ, бр. 19 от 5 март 2014 г.
6. Закон за Сметната палата, обн., ДВ, бр. 35 от 22 април 2014 г., посл. изм., ДВ, бр. 40 от 13 май 2014 г.
7. Закон за счетоводството, обн., ДВ, бр. 98 от 16 ноември 2001 г., посл. доп. ДВ, бр. 100 от 19 ноември 2013 г.
8. Закон за юридическите лица с нестопанска цел, обн., ДВ, бр. 81 от 6 октомври 2000 г., посл. изм., ДВ, бр. 42 от 5 юни 2009 г.
9. Проданов, В., Д. Радонов. Счетоводство на юридически лица с нестопанска цел. София. Сиела, 2011.
10. Ръководство по Етичен кодекс на професионалните счетоводители. Издание 2010, ИДЕС.
11. Ръководство по Международни стандарти за контрол върху качеството, одит, преглед, други ангажименти за изразяване на сигурност и свързани по съдържание услуги. Издание 2013, първа част, ИДЕС.

12. Ръководство по Международни стандарти за контрол върху качеството, одит, преглед, други ангажименти за изразяване на сигурност и свързани по съдържание услуги. Издание 2013, втора част, ИДЕС.
13. Списание „Финанси и право”, бр. 8/2009 г.
14. Списание „Български законник“, бр. 4/2013 г.
15. *Report of the Charity Commission for England and Wales for the year ending 31 March 2008*
16. *Study in Recent Public and Self-Regulatory Initiatives Improving Transparency and Accountability of Non-Profit Organisations in the European Union. European Center for Not-to-Profit Law, April 2009.*
17. *The UK Civil Society Almanac. 2008.*
18. http://www.whitehouse.gov/omb/financial_fin_single_audit
19. <http://www.charitycommission.gov.uk>
20. <http://data.ncvo.org.uk>
21. <http://www.councilofnonprofits.org/nonprofit-audit-guide>
22. <http://laws.justice.gc.ca/eng/acts/c-7.75/>
23. <http://www.eurodict.com/>
24. <http://web.lakorda.com/lakorda/>

REGULATION AND AUDIT OF NOT-FOR-PROFIT LEGAL ENTITIES

Bilyana Dramliyska

Financial Analyst at IBM Bulgaria

Key words:

Summary

Nonprofits *The absence of a stable regulation system of the nonprofit sector necessitates the creation of a law requirement for accountability and*

Audit *transparency of the nonprofits. The practice in the countries with a*

Regulation *well-developed third sector is examined in this article in order to give*
recommendations for its improvement in Bulgaria.